

Datum
2022-11-04Dnr
122/2022
Er referens
U2022/02457 Utbildningsdepartementet
u.remissvar@regeringskansliet.se

I mål – vägar vidare... SOU 2022:34

IFAU har läst utredningen med utgångspunkt i vårt uppdrag att följa upp och utvärdera arbetsmarknads- och utbildningspolitik samt arbetsmarknadseffekter av socialförsäkringen. Vi har utifrån det följande synpunkter:

IFAU delar uppfattningen att det finns anledning att förbättra möjligheterna för fler elever att fullfölja gymnasiet och att ge elever med svaga grundskoleresultat tillgång till yrkesutbildning inom det ordinarie utbildningssystemet.

IFAU har upprepade gånger lyft problematiken med skärpta behörighetskrav till nationella yrkesprogram, då det stänger ute de elever som troligen skulle vara mest betjänta av en praktisk utbildning (se exempelvis Holmlund m.fl., 2014; 2020). Elever som inte når behörighetskraven är hänvisade till introduktionsprogram och lämnar ofta gymnasiet med otillräckliga yrkeskunskaper. IFAU anser att utredningens förslag för att mildra konsekvenserna av de höga trösklarna till nationella yrkesprogram är positiva, men vill samtidigt betona att de grundläggande problemen med godkänthet i betygssystemet och de därtill hörande inträdeskraven till gymnasiet kvarstår.

IFAU instämmer i stor utsträckning med utredningens bedömningar, men har synpunkter på särskilda delar.

- IFAU delar bedömningen att yrkespaketens funktion inom introduktionsprogrammen behöver tydliggöras (5.6.1).

IFAU vill dock betona att i synnerhet elever på introduktionsprogram behöver fortsätta utveckla sina kunskaper i kärnämnen svenska, matematik och engelska, samt möjligen också i samhällskunskap. Därför är det viktigt att de får undervisning i dessa ämnen även om de inte förväntas nå behörighet till nationella program.

- IFAU delar bedömningen att en likvärdig tillgång till relevanta och uppdaterade yrkespaket behöver främjas (5.6.2 – 5.6.3).
- IFAU tillstyrker också förslaget om sammanhållna yrkesutbildningar för elever som idag stängs ute från nationella program (5.6.4).

Datum

2022-11-04

IFAU betonar dock vikten av att sammanhållna yrkesutbildningar utformas med inriktning på anställningsbarhet, med ett omfattande inslag av arbetsplatsförlagd praktik, samt möjlighet till fortsatt utveckling av kunskaper i kärnämnen (se 5.6.1). Utbildningens kvalitet i olika skolor bör också särskilt följas upp och granskas.

- IFAU delar bedömningen att elevers färdigheter efter genomgångna kurser behöver dokumenteras och samlas in, inom såväl yrkespaket på gymnasiet, komvux och gymnasiesärskolan behövs. (5.6.5)

IFAU betonar att det finns ett stort värde av nationell statistik på elevnivå över deltagande, närvaro och resultat. Det möjliggör granskning av huvudmän och skolor, men också utvärdering av yrkesprogram. Sådan kunskap är avgörande för att kunna utveckla samhällets insatser för svagpresterande och nyanlända elevers möjligheter att tillgodogöra sig utbildning och bli självförsörjande som vuxna.

- IFAU ställer sig bakom förslaget att gymnasieförordningen även ska omfatta yrkesutbildning inom introduktionsprogram samt gymnasiesärskola (5.6.6).
- IFAU ställer sig tveksamt till att förslagen om yrkespaket fullt ut ersätter behovet av en tvåårig yrkesskola (5.6.8).

IFAU anser att även elever som når behörighet till nationella program bör få tillgång till yrkespaket och kortare yrkesutbildningar. Det finns annars risk att elever med bristande studiemotivation inte anstränger sig tillräckligt för att nå gymnasiebehörighet för att därmed få tillgång till kortare yrkesutbildningar. Yrkespaketen skulle kunna utgöra ett fullgott alternativ till tvååriga yrkesprogram om de riktar sig till alla elever, dvs. även de med behörighet till nationella program. Se även kommentar om behov av undervisning i kärnämnen (5.6.1).

- IFAU delar uppfattningen att det kan finnas behov av vägledande samtal för elever som avslutar sin gymnasieutbildning (6.6.1).

IFAU betonar att studie- och yrkesvägledning också är väsentligt vid övergången från grundskola till gymnasieskolan, i synnerhet för den grupp elever som inte är behöriga, men också för studiesvaga elever som överväger att söka högskoleförberedande program (7.3.1). De behöver informeras om sina möjligheter att klara av utbildningarna, samt upplysas om alternativa studievägar.

- IFAU instämmer i behovet av stärkt rätt till stöd på komvux.

IFAU vill dock påpeka att det är rimligt att detta stöd begränsas till elever med särskilda behov och elever med social problematik eller psykisk ohälsa. Det har funnits problem med så kallad konkurrenskomplettering, där elever valt att läsa klart gymnasiekurser på komvux i syfte att få högre betyg. Det kan därför

Datum

2022-11-04

finnas anledning att motverka sådana drivkrafter i utformningen av rätt till stöd.

IFAU betonar värdet av nationell insamling av elevinformation om särskilt stöd i gymnasieskolan, och vilka anpassningar elever får i grundskola och gymnasieskola, för att möjliggöra utvärdering av stöd och anpassningars ändamålsenlighet.

- IFAU ställer sig tveksamt till att bedriva stödundervisning på distans, då svagpresterande elever har svårt att tillgodogöra sig denna undervisningsform (se t.ex. Hall m.fl., 2022). En mer tillåtande reglering av stödundervisning på distans riskerar att av kostnadsskäl tränga undan stöd och handledning på plats. Regleringen bör därför endast medge distansstöd när det bedöms vara mer ändamålsenligt, eller när stöd inte kan erbjudas på annat sätt (7.3.4).

I detta ärende har generaldirektören Maria Hemström Hemmingsson beslutat. Anna Sjögren och Björn Öckert har varit föredragande.

Maria Hemström Hemmingsson

Anna Sjögren

Referenser

Hall Caroline, Inés Hardoy and Martin Lundin (2022), Covid-19 och distansundervisning i Norden, IFAU Rapport 2022:11.

Holmlund, H., J. Häggblom, E. Lindahl, S. Martinson, A. Sjögren, U. Vikman och B. Öckert (2014), Decentralisering, skolval och fristående skolor: resultat och likvärdighet i svensk skola, IFAU Rapport 2014:25.

Holmlund, H., A. Sjögren och B. Öckert (2020), Jämlikhet i möjligheter och utfall i den svenska skolan, IFAU Rapport 2020:7.